

บทที่ 5

ปัญหาเรื่องสิทธิในการเลี้ยงดูบุตร

บทนี้เราจะพิจารณาแนวความคิดด้านสิทธิและหน้าที่ในการเลี้ยงดูทารก ซึ่งเป็นอีกความหมายหนึ่งที่เราใช้ในการพิจารณาความเป็นบิดามารดาทางสังคม แนวความคิดซึ่งจะ บ่งถึงความเป็นบิดามารดาซึ่งยึดถือกันมาตาม ประเพณีนิยมนั้น ให้ความสำคัญต่อแนวความคิดทางชีววิทยา ทั้งนี้ เป็นเพราะเราถือว่า ความหมายของการให้กำเนิดทางชีววิทยากับการเลี้ยงดู นั้นเป็นสิ่งที่บิดามารดาทางชีววิทยาย่อมกระทำไปด้วยกัน แต่การรับตั้งครรภทำให้เกิดการแบ่งแยกการให้กำเนิดออกจากสิทธิหน้าที่ในการเลี้ยงดู

ในบทนี้เราจะนำทัศนะของนักปรัชญาที่คิดว่า เราไม่อาจพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรจากแนวความคิดทางชีววิทยา หรือการให้กำเนิดเพียงด้านเดียว แต่ต้องนำแนวความคิดในด้านกรเลี้ยงดูทารกมาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งผู้เขียนคิดว่า การนำทัศนะความเป็นบิดามารดา ทางชีววิทยาและการเลี้ยงดูอาจนำไปสู่เกณฑ์การตัดสินปัญหาความเป็นบิดามารดาที่เกิดขึ้นในกรณีการรับตั้งครรภ กล่าวคือ ในกรณีการรับตั้งครรภ ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาว่าใครคือบิดามารดาของเด็ก เนื่องจากในบทนี้ เรากำลังพิจารณาแนวความคิดในเรื่องหน้าที่การเลี้ยงดูบุตรเป็นสำคัญ จึงอาจพิจารณาปัญหาข้างต้นในอีกแง่มุมหนึ่งได้ว่า ใครควรทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก ปัญหาเช่นนี้ในรูปแบบของบิดามารดาโดยทั่วไป เราคงตอบได้ทันทีว่า บิดามารดาทางชีววิทยาควรทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก แต่ในกรณีการรับจ้างตั้งครรภแทนบางกรณี ผู้ที่แสดงเจตนาในการเลี้ยงดูเด็กไม่ใช่บิดามารดาทางชีววิทยา แต่เป็นคู่สมรสที่มีบุตรยากที่ปรารถนาจะเลี้ยงดูเด็กเป็นของตนเอง จากปัญหาเช่นนี้ทำให้ผู้เขียนคิดว่า การนำทัศนะของนักปรัชญาที่เสนอแนวความคิดว่า การทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร

เป็นสิ่งสำคัญในการเป็นบิดามารดาอาจนำไปสู่คำตอบของปัญหา ที่ว่าใครควรทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก ในกรณีการรับตั้งครรภ์

ทัศนคติของบลูสไตน์

เจฟฟรีย์ บลูสไตน์ (Jeffrey Blustein) เสนอว่า การให้กำเนิดบุตรไม่ได้นำไปสู่ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรของบิดามารดา เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่า บางกรณีผู้ที่ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก ไม่ใช่บิดามารดาทางชีววิทยาของเด็ก เช่น บิดามารดาบุญธรรม พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ญาติพี่น้องของบิดามารดา หรือแม้แต่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เป็นต้น ล้วนแต่เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่บิดามารดาได้

เนื่องจากเด็กถือกำเนิดมาอยู่ในสภาวะที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ จำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก และตามความเข้าใจโดยทั่วไป บิดามารดาทางชีววิทยาเป็นผู้ที่อยู่ในสถานะที่ดีที่สุดในการทำหน้าที่นั้น บิดามารดาทางชีววิทยาจึงเสมือนผู้ถูกคาดหวังให้เป็นผู้รับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรของตน ในสังคมบิดามารดาทางชีววิทยาถูกคาดหวังให้เลี้ยงดูของตน และตามปกติทำเช่นนั้น การตัดสินใจในการให้กำเนิดคือรู้ว่าเป็นการตัดสินใจเพื่อการทำหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูหรือการจัดการให้ผู้อื่นมาเลี้ยงดูพวกเขา¹

แต่ บลูสไตน์ ไม่ได้คิดว่าการให้กำเนิดเป็นการตัดสินใจของบิดามารดาในการยอมรับภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรของตนเสมอไป เพราะการมีเพศสัมพันธ์ของชายและหญิงอาจไม่ได้มีเจตนาที่จะนำไปสู่การให้กำเนิดบุตร เช่น การถูกข่มขืน การคุมกำเนิดผิดพลาด ความไม่พร้อมทางฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นต้น หรือแม้แต่บิดามารดาที่ตัดสินใจที่จะมีบุตร แต่เมื่อตรวจพบว่าเด็กในครรภ์อาจเกิดมาพิการหรือปัญญาอ่อน จากพฤติกรรมเหล่านี้เราทราบกันว่าบิดามารดาอาจตัดสินใจทำแท้ง เนื่องจากไม่ต้องการมีภาระในการเลี้ยงดูบุตรหรืออาจตัดสินใจยกเด็กให้ผู้อื่นไปเลี้ยงดูแทนภายหลังการคลอด หรือแม้แต่การทอดทิ้งเด็กไว้ในโรงพยาบาล

¹ Jeffrey Blustein, *Parent and Children : Ethics and Family*, (Oxford : Oxford University Press, 1982), P.144

ดังนั้น การให้กำเนิดบุตรในตัวของมันเองจึงไม่ได้เป็นการสร้างภาระหน้าที่ของความเป็นบิดามารดาขึ้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การอ้างเหตุผลทางชีววิทยาเพียงอย่างเดียวว่า บิดามารดาเป็นเหตุที่ทำให้เด็กเกิดขึ้นมา ดังนั้นจึงควรเป็นผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กจึงไม่ใช่การอ้างเหตุผลที่ถูกต้อง จากข้อเท็จจริงข้างต้น บิดามารดาซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตบุตร ไม่ได้จำเป็นต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ปกป้องเด็กจากอันตราย แต่กลายเป็นผู้ทอดทิ้งและทำร้ายเด็กเสียเอง ดังนั้น การที่บิดามารดาทางชีววิทยาได้รับสิทธิและหน้าที่ในการได้รับความไว้วางใจจากสังคมให้เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กก็ไม่ใช่เพราะการเป็นผู้ให้กำเนิด แต่เป็นเพราะการปฏิบัติทางสังคม (social practice) และธรรมเนียมประเพณี (custom)

เนื่องจากเราจะพบว่า เด็กอาจได้รับการเลี้ยงดูจากบุคคลที่ไม่ใช่บิดามารดาทางชีววิทยาของตนก็ได้ เช่น การเลี้ยงดูจากบิดามารดาบุญธรรมเป็นต้น หรืออาจมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากนั้นเช่น การเลี้ยงดูเด็กแบบสปาดาร์หรือโรมันที่บิดามารดาทางชีววิทยาไม่มีส่วนในการทำหน้าที่ของบิดามารดาเลย หรือจากการเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบของชุมชนคิบบุซของอิสราเอลที่ถือว่าหน้าที่การดูแลเด็กไม่จำเป็นต้องเป็นความรับผิดชอบที่ผูกขาดของบิดามารดาทางชีววิทยา หากเป็นความรับผิดชอบขั้นต้นของชุมชนในการทำหน้าที่เลี้ยงดู ให้การศึกษา การอบรมสั่งสอน

จากความแตกต่างเช่นนี้ทำให้เราเข้าใจได้ว่า หน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก ไม่จำเป็นต้องมาจากเหตุผลของการให้กำเนิด แต่มาจากการปฏิบัติทางสังคมซึ่งมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 กลุ่มคือ เด็ก ผู้เลี้ยงดูเด็ก และสังคม แนวความคิดเช่นนี้ ผู้เขียนคิดว่า ทำให้หน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของบิดามารดาเป็นเรื่องที่สามารถพิจารณาได้หลายรูปแบบ เพราะหน้าที่การเลี้ยงดู เมื่อขึ้นกับการปฏิบัติทางสังคมย่อมเปิดโอกาสให้ผู้ที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางชีววิทยากับเด็กสามารถทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สามารถเป็นบิดามารดาของเด็กได้ นั่นเอง

ปัญหาว่าใครควรทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก ในกรณีการรับตั้งครรรค์ระหว่างหญิงรับตั้งครรรค์และคู่สมรสที่ต้องการมีบุตร หากเราใช้เกณฑ์การตัดสินความเป็นบิดามารดาเฉพาะความสัมพันธ์ทางชีววิทยาเพียงอย่างเดียว ไม่เพียงพอต่อการพิจารณาได้ว่าใครคือบิดามารดาทางสังคมของเด็ก แต่จากแนวความคิดของบลูสไตน์ ทำให้เราอาจนำหลักในการเลี้ยงดูเด็กมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินปัญหาร่วมด้วย กล่าวคือ ในกรณีที่หญิงรับตั้งครรรค์ยินยอมยกเด็กให้แก่บิดามารดาที่รับเลี้ยงดูเด็ก การแสดงเจตนาเริ่มแรกในการเลี้ยงดูเด็กของคู่สมรสเป็นการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเป็นบิดามารดา แต่ก็จำเป็นต้องพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่นๆ อีกด้วย

นอกจากทัศนะของบลูสไตน์แล้ว แนวความคิดของฮิวจ์ ลาฟอลเลท (Hugh LaFollette) ก็มีทัศนะที่น่าสนใจจากกรณีของใบอนุญาตการเป็นบิดามารดา

ทัศนะเรื่องใบอนุญาต

ในสังคมเรามีกฎระเบียบบางอย่างไว้คอยควบคุมไม่ให้กระทำการบางอย่างโดยไม่ได้รับอนุญาต เนื่องจากการกระทำนั้นอาจนำอันตรายมาสู่ผู้อื่นได้ เช่น การขับรถยนต์เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่นได้ เราจึงจำเป็นต้องมีใบอนุญาตขับรถยนต์ซึ่งเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ทดสอบว่า ผู้ที่จะขับรถยนต์บนท้องถนนมีความสามารถในการบังคับรถยนต์ได้ดีเพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้อื่น ใบอนุญาตเช่นนี้ไม่ได้มีเฉพาะเรื่องการขับรถยนต์เท่านั้น ในอาชีพแพทย์ นักกฎหมาย หรือการกระทำใดที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายจากความไม่ชำนาญของผู้ปฏิบัติแก่บุคคลอื่นก็จำเป็นต้องมีใบอนุญาตเช่นกัน

เราต้องการคนขับรถที่ได้รับใบอนุญาตเพราะการขับรถเป็นกิจกรรมซึ่งทำให้เกิดอันตรายกับผู้อื่น ความปลอดภัยของกิจกรรมต้องการความสามารถที่แน่นอน และเรามีขบวนการที่เชื่อถือได้เพียงพอสำหรับการกำหนดเกณฑ์ความสามารถนั้น²

² Hugh LaFollette, "Licensing Parents" in *Morality and Moral Controversies*, Ed. John Arthur (New Jersey : Prentice Hall, 1986), P.115

ความสำคัญของการต้องมีใบอนุญาตเนื่องจากการกระทำที่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อผู้อื่นทำให้การกำหนดเกณฑ์เพื่อใช้ในการทดสอบเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อวัดความสามารถ และให้แน่ใจว่าบุคคลนั้นจะกระทำการนั้นโดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรือเกิดได้น้อยที่สุด

ลาฟอลเลทคิดว่าคุณควรใช้หลักการที่ให้กำหนดเกณฑ์การทดสอบการขับชิ่งรถกับผู้ขับชิ่งกับบิดามารดา เนื่องด้วยเหตุผลดังนี้

1. การทำร้าย : การเป็นบิดามารดา เป็นกิจกรรมที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อเด็กได้ และอันตรายที่เกิดจากการทำร้ายเด็กโดยบิดามารดาของเด็กเองก็ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน หรือแม้แต่การที่บิดามารดาปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร ก็เป็นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดอันตรายต่อเด็ก หรือเป็นการทำร้ายเด็กได้ซึ่งการทำร้าย (Harm) อาจแบ่งออกได้เป็น 2 แบบคือ

ก. การทำร้ายด้านบวก (positive harm) คือ การกระทำบางสิ่งต่อบุคคลอื่น เช่น การทุบตี การยิงปืนใส่บุคคลอื่น เป็นต้น

ข. การทำร้ายด้านลบ (negative harm) คือ การเพิกเฉยไม่กระทำบางสิ่งซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่น เช่น การไม่ให้อาหารแก่นักโทษ การละเลยไม่เอาใจใส่ต่อบุตร เป็นต้น

ดังนั้นบิดามารดาทำให้เกิดอันตรายกับบุตรได้ทั้งในรูปแบบของการทำร้ายด้านบวก และด้านลบไม่ว่าจะเป็นการ ทุบตีบุตรเกินกว่าเหตุ การทอดทิ้งทารก หรือการละเลยต่อการดูแลบุตร

2. เกณฑ์ที่โต้แย้งไม่ได้ (Incontestably Satisfied) : บิดามารดาต้องมีความสามารถในการหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นอันตรายต่อเด็ก คนทั่วไปขาดความรู้ความเข้าใจต่อภาระหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น บิดามารดาบางคนในชั้นมหันหวนเลี้ยงบุตรมีอายุต่ำกว่า 6 เดือน ทำให้ เด็กได้รับอาหารไม่เพียงพอ หลายๆ คนไม่มีอารมณ์เพียงพอต่อการเลี้ยงดูทารก

หรือบุตรของตน เช่น ในบิดามารดาที่มีอายุน้อย มีวุฒิภาวะไม่เพียงพอ อาจทอดทิ้งบุตรของ
ตนได้ง่าย

จากเหตุผลเหล่านี้ทำให้เราคิดว่า การเป็นบิดามารดา จึงควรได้รับใบอนุญาตหรือมี
เกณฑ์การตรวจสอบความสามารถในการเป็นบิดามารดา เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการทำร้าย
เด็กได้

แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อโต้แย้งว่า เป็นการยากที่จะหาเกณฑ์ตรวจสอบความสามารถ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก

ก. เป็นการยากที่จะทราบว่าอะไรคือความสามารถที่เพียงพอ หรือไม่เพียงพอใน
การเป็นบิดามารดา

ข. เป็นการยากที่จะคาดว่าในอนาคตบิดามารดาจะไม่ปฏิบัติต่อเด็กในทางเสียหาย
เพราะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร เป็นความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องและมีความเปลี่ยนแปลง
ไปตามวัยทั้งของบิดามารดาและบุตร ที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและวิธีการเลี้ยงดู
อยู่ตลอดเวลา

ค. การให้ใบอนุญาตโดยความผิดพลาดอย่างไม่เจตนา อันเกิดขึ้นจากความ
ผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้โดยทั่วไป

แนวความคิดในเรื่องการออกใบอนุญาตการเป็นบิดามารดาซึ่งมองจากความสำคัญ
ในเรื่องผลประโยชน์ของเด็กเป็นสิ่งสำคัญ แม้จะไม่ได้แสดงเหตุผลต่อการตัดสินใจหาความเป็น
บิดามารดาโดยตรงแต่ก็สามารถนำไปปรับใช้กับการรับตั้งครรภ์โดยเฉพาะการวางเกณฑ์
พิจารณาความเหมาะสมของการเป็นบิดามารดาและหญิงรับตั้งครรภ์ก่อนที่จะตัดสินใจทำ
สัญญารับตั้งครรภ์

การนำทัศนะเรื่องสิทธิและหน้าที่ในการเลี้ยงดูมาพิจารณาผู้เขียนคิดว่านำไปสู่แนว
ทางในการตัดสินใจนี้ แม้ว่าบิดามารดาทางชีววิทยาจะอยู่ในฐานะที่ดีที่สุดในการเลี้ยงดูบุตรของ
ตนแต่ก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นที่ว่าจะเป็นคนกลุ่มเดียวในการทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรได้เพราะดังได้เห็น

แล้วว่าการนำทารกมาสู่โลกของบิดามารดาทางชีววิทยาไม่ได้เป็นพื้นฐานจำเป็นต่อการทำหน้าที่เลี้ยงดูเสมอไป